

Finansdepartementet

**Remiss - Finansdepartementet - SOU 2018:74 Lite mer lika.
Översyn av kostnadsutjämningsystemet för kommuner och landsting -
Svar senast 17 maj 2019**

Sammanfattning

Regeringen fattade 2016 beslutet att tillkalla en särskild utredare med uppgift att göra en översyn av systemet för kostnadsutjämningsutredningen. Utredaren överlämnade 1 oktober 2018 sitt slutbetänkande "Lite mer lika. Översyn av kostnadsutjämningsutredningen för kommuner och landsting" (SOU 2018/74). Finansdepartementet har nu remitterat betänkandet och Örebro kommun med har fått möjlighet att yttra sig över utredningens förslag. Remissvar ska ha inkommit till Finansdepartementet senast 17 maj 2019. Nedan redogörs för Örebro kommuns synpunkter som är av såväl generell karaktär som relaterade till specifika förändringar/justeringar i enskilda delmodeller.

Generella synpunkter

Örebro kommun ställer sig i huvudsak positiv till de förändringar av kostnadsutjämningsystemet som föreslås i betänkandet men lämnar synpunkter på delar av förslaget där vi ser frågeställningar som behöver uppmärksammas. Det är i grunden positivt att systemet för kommunal kostnadsutjämningsutredning ses över i sin helhet och den uppdatering av merkostnadsberäkningarna som görs är positiv. Dock bör sådana uppdateringar av bakomliggande statistik göras oftare för att öka aktualiteten i systemet. Utredarens förslag med en större grad av indexering i systemet är också positivt och bör införas i så många delar som möjligt. Likaså bör de olika faktorerna i delmodellerna, vilka utgör grund för beräkningen av snittkostnader, ses över oftare. Ett sådant uppdrag skulle kunna ges till en myndighet på samma sätt som utredningen förslår att en myndighet bör ges uppdraget att säkerställa användningen och uppdateringen av modellen *Struktur* som används för beräkningar av merkostnader för gleshet. Eftersom systemet för kostnadsutjämningsutredning är komplext samtidigt som många strukturer i samhället är satta under hårt förändringstryck behöver systemet kontinuerligt ses över för att inte förlora legitimitet och aktualitet. Ett sådant uppdrag bör åligga t.ex. en myndighet istället för att som nu lösas genom återkommande utredningar. Enligt beräkningar från SKL kommer kostnadsutjämningsutredningssystemet under 2020-talet öka omfördelningen kraftigt. Det blir alltså allt viktigare att systemet följs upp kontinuerligt. Ett exempel på problematiken är när utredningen väljer att bortse från gränspendling till Finland då det saknas data. Sådana frågor som rör statistikens tillgänglighet eller tillförlitlighet måste hanteras löpande.

Örebro kommun ställer sig också positiva till att systemet föreslås att i större utsträckning ta hänsyn till socioekonomiska variabler och gleshet. Det är dock olyckligt att bidrag kopplat till socioekonomi finns inlagt i vissa delmodeller, t.ex. förskolan, medan kompensationen i relation till grundskolan kommer via ett riktat statsbidrag. Örebro kommun anser att det riktade bidraget bör fasas ut och istället läggas in i kostnadsutjämningsystemet. Det är i regel bättre med generella statsbidrag inom ramen för utjämnningen än olika riktade bidrag.

Örebro kommun menar att det även borde ingått i kommitténs uppdrag att mer samlat se över konsekvenser av befolkningsförändringar för att belysa om det finns merkostnader för kommuner med en stark befolkningstillväxt som idag inte fångas med nuvarande system. SKLs bedömning är att kommuner med en stark befolkningstillväxt framöver kommer att få ett försämrat utfall utifrån utjämningsystemet som helhet. Det är viktigt att såväl växande som krympande kommuner kan få stöd för de strukturella faktorer som innebär stora kostnader. Modellen för infrastruktur och skydd tar t.ex. inte hänsyn till om kommuner med stark befolkningstillväxt har stora investeringskostnader i infrastruktur. Sådana kostnader kan uppfattas som strukturella och svåra att påverka för kommunerna. För att systemet ska behålla legitimiteten är det viktigt att strukturella kostnader både för befolkningsminskning som befolkningsökning fångas av de olika delmodellerna i kostnadsutjämnningen. Örebro kommun menar att modellen bör utredas vidare i detta avseende.

I utredningens förslag läggs lönomodellen in i övriga delmodeller. Detta riskerar att göra övriga modeller onödigt krångliga samt att förståelsen för lönekostnadernas strukturella betydelse i utjämningsystemet blir svåröverskådliga. De strukturella lönekostnaderna i en kommun samvarierar också med inkomst vilket gör att det finns kopplingar mellan inkomstutjämnningen och kostnadsutjämnningen. Kommuner med hög skattekraft får i inkomstutjämningsystemet betala en kostnad till staten samtidigt som de inom ramen för kostnadsutjämnningen har strukturellt höga lönekostnader och inom ramen för lönomodellen får bidrag. Idag motverkar de två systemen varandra och det är oklart vilka effekterna blir för enskilda kommuner beroende av andra faktorer som näringslivssammansättning etc. Önskvärt vore att inkomstutjämningsystemet ses över samtidigt för att relatera de två systemen till varandra. Eventuellt skulle kompensationen i inkomstutjämningsystemet kunna justeras för att åstadkomma en liknande utjämnning som de båda systemen ger idag för att därigenom kunna ta bort lönekostnadsmodellen i kostnadsutjämningsystemet. Det systemet skulle då bli mindre krångligt.

Specifika synpunkter

Örebro kommun ställer sig positiva till förslaget att införa en ny delmodell för kommunal vuxenutbildning. Modellen speglar strukturella skillnader i socioekonomi mellan kommuner. Dock kan ingående variabler behöva ses över för att speglingen av just socioekonomi ska stärkas.

Modellen för individ- och familjeomsorg har sedan den infördes varit föremål för kritik, framförallt att ingående variabler är påverkbara. Utredningen föreslår en förändring av variablerna just för att komma tillrätta med påverkbarheten. Örebro kommun bedömer dock att den fortfarande är problematisk. Den nya variabeln *Andel barn och ungdomar i åldern 0-19 år som lever i ekonomiskt utsatta hushåll* är också påverkbar. Barn kvalificerar sig i modellen genom att ekonomiskt bistånd betalats ut vid enstaka tillfälle under ett år. SKL visar i uträkningar att ett ytterligare barn som kvalificerar sig i modellen ger mer än 60 000 kr i utjämningsberäkningen. Variabeln behöver därför ses över.

Örebro kommun ställer sig också tveksamma till utredningens förslag att inte beakta kommunala inkomster från parkeringsavgifter i modellen för infrastruktur och skydd (specifikt variabeln för gator och vägar). Möjligheten till större inkomster för parkeringsavgifter bör betraktas som en strukturell skillnad mellan kommuner.

Örebro kommun menar att utredningens förslag att förändringarna ska träda i kraft 2020 är allt för tidigt. Visserligen föreslås ett tidsbegränsat införandebidrag om effekten för en enskild kommun, av en avgiftshöjning eller bidragsminskning, överstiger 300 kr/invånare. Många kommuner har redan under våren 2019 inlett politiska processer i vilka ekonomiska ramar för 2020 behandlas. 300 kr/invånare är en väsentlig summa att ta hänsyn till. För Örebro kommun skulle enligt förslag ej någon sådan kompensation utgå eftersom vår avgiftshöjning skulle bli ca 199 kr/invånare. Den summan motsvarar dock ca 30 miljoner för Örebro kommun vilket också behöver tas hänsyn till i innevarande års budgetarbete för 2019 om modellen ska börja gälla redan från och med 2020.

Örebro kommun vill också framhålla de problem som finns med att förändra kostnadsutjämningsystemet under en period då de demografiska förändringarna är särskilt stora. För såväl mindre utflyttningskommuner som större tillväxtkommuner medför den förändrade demografin under kommande år stora strukturella kostnader som kan medföra att systemet kommer omfördela resurser på ett sätt som inte är överblickbart idag. Därför är det nu särskilt viktigt att beakta tidplanen för en reformering av kostnadsutjämningsystemet. Risken är annars att systemet kommer behöva genomgå en grundlig reformering allt för snart igen.

Kenneth Nilsson (S)
Ordförande
Kommunstyrelsen